Keeping Benefits from a Communal Purchase

Q I was asked to buy an air conditioning system (for several thousand shekels) for my beit knesset. I received money to put in my account, and I made the purchase with my credit card. A few weeks later, I received, as a result of that sale, a 500 shekel gift certificate (in my name) for purchases at a certain outlet. Must I pass on the benefit to the beit knesset?

1. גמרא, כתובות דף צח עמ' ב

תניא: הוסיפו לו אחת יתירה – הכל לשליח; דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר: חולקין; והתניא, רבי יוסי אומר: הכל לבעל המעות! אמר רמי בר חמא, לא קשיא: כאן בדבר שיש לו קצבה, כאן בדבר שאין לו קצבה. אמר רב פפא, הלכתא: דבר **שיש לו קצבה** – חולקין, **דבר שאין לו קצבה** – הכל לבעל המעות.

רש"י שם

שיש לו קצבה – כגון קטנית הנמכר בחנות במדה, מלא כלי בפרוטה– אם הוסיפו אחת יתירה, חולקין, דמתנה הואי: יש לומר לשליח נתנה, ויש לומר לבעל מעות נתנה. **דבר שאין לו קצבה** – כגון טלית וחלוק וירק הנמכרים באומד, פעמים מוותר למכור בזול ופעמים בצמצום– הכל לבעל מעות, שאין כאן מתנה אלא מכר.

2. ריי"ף, כתובות דף נז עמ' ב

דבר שיש לו קצבה, כגון הפירות שנמכרין מנין ידוע או משקל ידוע או מדה ידוע בכך וכך, אם נתן לו המוכר אותו הדבר הידוע והוסיף לו אחת יתירה, חולקין. ולמה חולקין השליח עם בעל הבית? הואיל ובאתה לו לשליח הנאה על ידי בעל הבית, חולק עמו

3. בית יוסף חושן משפט סי' קפג

וכתב הר"ן (שם ד"ה גמ') דמשמע מלשונו [של הריי"ף] שדבר שיש לו קצבה אפילו נתן המוכר לשליח בפירוש, כיון שבאת הנאה לשליח על ידי בעל הבית, חולק עמו. אבל לדעת רש"י שהטעם שחולקין הוא משום דמספקא לן אם ניתנה לשליח או אם ניתנה לבעל הבית, אם נתן המוכר לשליח בפירוש הוי לשליח

4. הגהות אשרי, כתובות פרק יא

דבר שיש לו קצבה– לא מחמת המקח בא הטעות אלא מחמת מזל של שניהם, והולקין; ודבר שאין לו קצבה– הזילזול מחמת המקח בא בשויו ומזלו, דבעל המקח גרם

5. קצות החושן סי' קפג ס"ק ח

... וקשה לי בדבר שיש לו קצבה אמאי חולקין, דהא לפי טעמא דרש"י אין לו לשליח אלא משום דאמרינן מתנה יהיב ולשליח הוא דיהיב, וכאן בטעות שבמקח, ליכא מתנה כלל, ואם כן יהיה הכל לבעל המעות, וכן לפי טעמא דרי"ף משום דבאה לו הנאה על ידי שליח, נמי לא שייך אלא במתנה, אבל זה שנותן בפירוש בטעות ועל המקח, ודאי לבעל המעות הוא, והוא בעל המקח. ואפילו לפי מה שכתב הר"ן דלדעת הרי"ף אפילו נותן בפירוש לשליח, בעל הבית חולק עמו ומשום דבאה לו הנאה על ידו, כבר כתבנו דהיינו דוקא לשליח, הא נותן בפירוש לבעל הבית, ודאי הכל לבעל הבית, וכמו שאר נותן מתנה על ידי שליח, דהכל להמקבל המתנה
ולכן נראה דהרב ר' יונה סבירא ליה כטעמא שכתב בהגהת אשר"י, דדבר שיש לו קצבה חולקין משום דלא מחמת המקח בא אלא מחמת מזל שניהם, ודבר שאין לו קצבה הזלזול מחמת המקח בא בשויו ומזלו דבעל המקח גרם– עיין שם. ומשום הכי, בטעות שבא על דבר שיש לו קצבה נמי, מחמת מזל שניהם בא וחולקין, אבל לפי טעמא דרש"י ורי"ף, כל שהיה טעות במקח בדבר שיש לו קצבה, הכל לבעל המעות. ומהאי טעמא נראה הא דהשמיט בשולחן ערוך האי דינא דר' יונה, משום דלדידן דסבירא לן כטעמא דרש"י ורי"ף, ליתיה להאי דינא. ומה שכתב בטור: "וכן הסכים אדוני אבי הרא"ש", נראה דלא קאי על טעות שבמקח בדבר שיש לו קצבה, דלא הוזכר באשר"י מזה, אלא קאי על מה שכתוב בטעות שהכל לשליח.

6. שולחן ערוך חושן משפט סי' קפג סע' ו

היה השער קצוב וידוע, והוסיפו לשליח במנין או במשקל או במדה, כל שהוסיפו לו המוכרים הרי הוא של שניהם, וחולק התוספת השליח עם בעל המעות. ואם היה דבר שאין לו קצבה, הכל לבעל המעות. (מיהו אם אמר המוכר בפירוש שנותן לשליח, הכל של שליח).